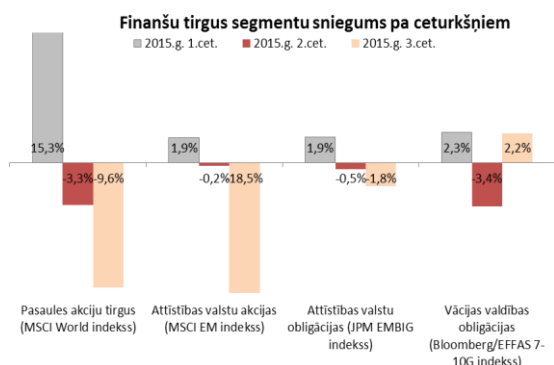

Pensiju fondu apskats

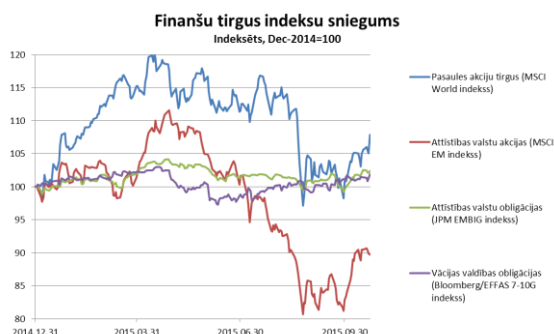
Nr. 15 | 2015. gada 3. ceturksnis

I Tirgus apskats

2015. gada pirmie trīs ceturkšņi pasaules finanšu tirgos paliks investoru atmiņā ar straujām cenu svārstībām. Pirmā ceturkšņa straujamam cenu pieaugumam attīstīto valstu akciju tirgos ir sekojuši cenu kritumi nākamajos divos ceturkšņos. Attīstības valstu vērtspapīru tirgos situācija 3. ceturksnī ir bijusi dramatiskā. Šogad varam vilkt zināmas paralēles ar 2013. gada notikumiem. Joprojām jūtama ļoti spēcīga lielvalstu centrālo banku ietekme uz pasaules finanšu tirgiem. ASV FRS rīcība ir darījusi globālos investorus visai nervozus. Ķīnas ekonomikas izaugsmes tempa samazināšanās ir atstājusi iespaidu gan uz izejvielu cenām, gan uz globālās ekonomikas izaugsmes prognozēm, gan uz daudzu uzņēmumu nākotnes attīstības perspektīvām.

Attīstīto valstu un attīstības valstu akciju tirgos 3. ceturksnī veidojās līdzīgas tendences, tomēr to mērogā bija būtiskas atšķirības. *MSCI Emerging Markets* akciju indeksa vērtība ceturkšņa laikā samazinājās par 18,5%, kamēr *MSCI World* akciju indeksa vērtība kritās tikai par 9,6%. Kopējie 2015. gada atdeves rādītāji šobrīd nav iepriecinoši, taču situācija mainās ļoti strauji, un pirmajās trijās oktobra nedēļās *MSCI World* indeksa vērtība ir pieaugusi par 7,0%, pārrēķinot eiro valūtā.

Aktīvu klašu atdeves analīze liecina, ka, iespējams, tieši 3. ceturkšņa beigās atdeves rādītāji sasniedza vienu no zemākajiem punktiem šogad. Īpaši zemo procentu likmju dēļ investoriem nav bijis iespējams rast drošu patvērumu arī ieguldījumos tādu valstu kā ASV un Vācijas valdību ilgtermiņa obligācijās. Piemēram, Vācijas valsts 7 līdz 10 gadu obligāciju indeksa kopējā atdeve šī gada 3. ceturkšņos sasniedz +1,08%, taču šis rezultāts sevi ietver gan 3,4% kritumu 2. ceturksnī, gan kāpumu par 2,2%-2,3% 1. un 3. ceturksnī. Uz ārvalstu finanšu instrumentu cenu svārstību fona 3. ceturksnī ar daudz stabilāku sniegumu pozitīvi izceļas Latvijas valsts vērtspapīri.

II Valsts fondēto pensiju plānu sniegums

Norises pasaules finanšu tirgū, protams, ir atstājušas ietekmi arī uz valsts fondēto pensiju shēmas ieguldījumu plānu rezultātiem. Visu plānu vidējais ienesīgums kopš 2015. gada sākuma sasniedz 0,28%. Labāko investīciju rezultātu ir uzrādījuši konservatīvās kategorijas plāni, kuru vidējā atdeve šogad ir 0,75%. Sabalansēto plānu grupā vidējā atdeve šogad ir 0,0%. 2015. gada pirmo triju ceturkšņu atdeves rādītāji izceļas ar to, ka atšķirības starp plānu grupām ir nelielas. Tomēr atdeves skaitļi vien var radīt mānīgu priekšstatu. Aktīvo un sabalansēto plānu vērtības, atbilstoši augstākam riska līmenim, ir bijušas pakļautas daudz straujākām svārstībām nekā konservatīvo plānu vērtības.

Valsts fondēto pensiju shēmas plānu sniegums uz 2015. gada 30. septembri

	Vidējais ienesīgums				
	NGS	1 gads	3 gadi *	5 gadi *	10 gadi *
Konservatīvie plāni	0,75%	1,54%	2,31%	3,20%	3,78%
Sabalansētie plāni	0,00%	0,90%	2,67%	3,15%	3,37%
Aktīvie plāni	0,13%	1,32%	3,31%	3,55%	2,76%
Visu plānu vidējais ienesīgums	0,28%	1,34%	2,98%	3,42%	3,09%

* - Ienesīgums vidēji gadā
Avots: www.manapensija.lv

Plānu pārvaldītājiem 2015. gada 3. ceturksnis ir bijis sarežģītākais pēdējo gadu laikā. Ekonomikas cikliskums, izmaiņas ģeopolitiskajā situācijā, centrālo banku monetārās politikas izmaiņas ietekmē arī finanšu tirgus. Tomēr nevajadzētu pārspīlēt viena vai divu ceturkšņu ietekmi uz valsts fondēto pensiju shēmas darbību. Maratona skrējējus nevērtē pēc tā, kā viņi skrien 100m sprintu. Piemēram, cenu kritums attīstības valstu vērtspapīriem nozīmē pievilcīgākus vērtējumus, un paver iespējas izdevīgākiem ieguldījumiem nākotnē. Lai veiksmīgi ilgtermiņā audzētu pensiju uzkrājumus, ir nepieciešama gan investīciju atdeve, gan pensiju kapitāla palielināšana ar

regulārām iemaksām. Valsts fondēto pensiju shēmas plānu ilgtermiņa darbības rezultāti skaidri liecina, ka sistēma strādā labi. Pēdējo triju gadu vidējais ienesīgums sasniedz 2,98% gadā. Pēdējos piecos gados ir nopelnīti vidēji 3,42% gadā, bet pēdējo 10 gadu vidējais ienesīgums sasniedz 3,09% gadā.

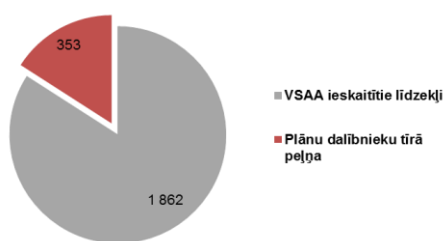
Viens eiro, ieguldīts valsts fondēto pensiju shēmā 2003. gada sākumā, ir nopelnījis vairāk nekā 61 centu.

VFPS plānu aktīvi

2015. gada maijā valsts fondēto pensiju shēmas plāni sāka saņemt iemaksas pēc palielinātās 5% likmes. Kopējie valsts fondēto pensiju shēmas aktīvi šogad ir pieauguši par vairāk nekā 206 miljoniem eiro un pārsniedz 2,215 miljardus eiro.

Kopš VFPS darbības sākuma līdzekļu pārvaldītāji shēmas dalībniekiem ir nopelnījuši aptuveni 353 miljonus eiro. Šī summa ir tīrais investīciju rezultāts, no kura ir atskaitīti visi ar aktīvu pārvaldīšanu un administrēšanu saistītie izdevumi – atlīdzības pārvaldītājiem, turētājbankām un citas izmaksas. Vidējais uzkrājums uz vienu shēmas dalībnieku 2015. gada 3. ceturkšņa beigās sasniedza 1781 eiro. Kopš gada sākuma vidējais uzkrājums ir pieaudzis par 10,8% jeb 173,70 eiro.

VFPS plānu aktīvi, miljonos eiro

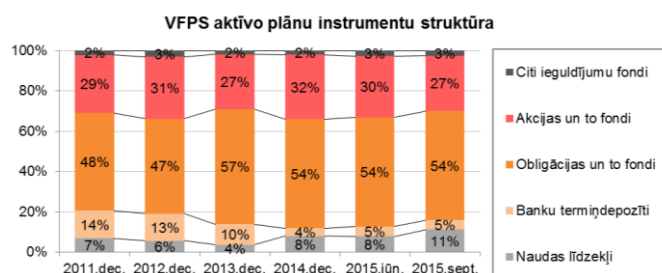

Plānu investīciju struktūra

3. ceturkšņa laikā pensiju plānu investīciju struktūra ir nedaudz mainījusies. Lielākā izmaiņa ir akciju īpatsvara samazinājums par 3% aktīvajos plānos, kā arī tikpat liels naudas līdzekļu pieaugums, kas liecina, ka līdzekļu pārvaldītāji īstermiņā ir mazinājuši riska līmeni. Pārvaldītāji ievēro zināmu piesardzību un akcijās un riska ziņā tām pielīdzināmos instrumentos ir izvietējuši aptuveni 27% no aktīvo plānu līdzekļiem.

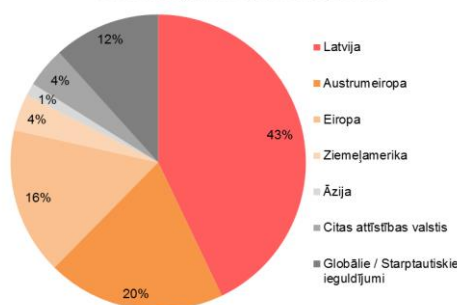
VFPS plānu struktūra valūtu griezumā 3. ceturksnī nav būtiski mainījusies. Teju 91% no visiem līdzekļiem ir ieguldīts finanšu instrumentos eiro valūtā. Nepilni 7% ir ieguldīti ASV dolāros, kamēr citās valūtās kopā ir izvietoti nepilni 3% no aktīviem.

Konservatīvajiem plāniem pārvaldītāji ceturkšņa laikā ir samazinājuši par 3% ieguldījumus obligāciju tirgū. Par 5% ir pieaudzis naudas līdzekļu apjoms, kas liecina par piesardzīgu pieeju jaunām investīcijām zemu procentu likmju apstākļos. Sabalansēto plānu grupā nozīmīgākās izmaiņas, salīdzinot ar jūnija beigām, ir akciju īpatsvara samazinājums par 2% un līdzvērtīgs naudas līdzekļu pieaugums. Lielākais uzsvars likts uz ieguldījumiem obligācijās, kas sastāda 70% no kopējiem aktīviem, kamēr akciju tirgū ir investēti aptuveni 17%.

VFPS līdzekļu izvietojumā pa reģioniem ir notikušas izmaiņas. Īpaši jāizceļ fakts, ka 3. ceturkšņa laikā ieguldījumu īpatsvars Latvijā ir pieaudzis no 39% līdz 43% no visiem valsts fondēto pensiju shēmas aktīviem. Naudas izteiksmē tas ir teju 951 miljons eiro. Latvijas valsts obligācijās un parādzīmēs ir investēti 25,6% no VFPS aktīviem jeb aptuveni 566,2 miljoni eiro. 3. ceturkšņa laikā VFPS pensiju plāni ir palielinājuši ieguldījumu apjomu Latvijā par aptuveni 92,5 miljoniem eiro. No ticamiem avotiem saņemta informācija liecina, ka tiek veikti jauni ieguldījumi riska kapitāla fondos, kas investē Latvijā, kā arī tiek intensīvi vērtētas jaunas iespējas gan vietējā riska kapitāla, gan nekustamā īpašuma jomās. Austrumeiropa saglabā otra populārākā investīciju reģiona vietu ar 20%, bet trijnieku noslēdz pārējā Eiropa, kur investēti 16% no pensiju plānu līdzekļiem.

VFPS līdzekļu izvietojums pa reģioniem

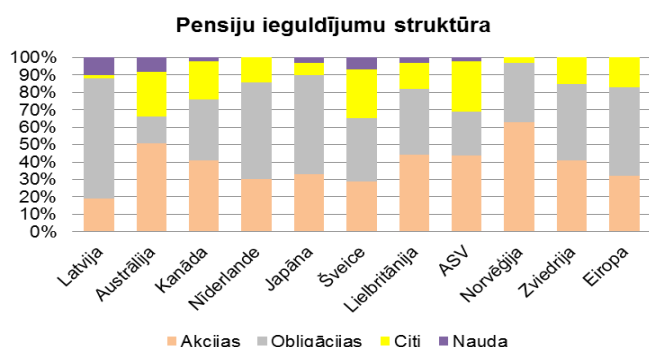

Vispārējie dati

Valsts fondēto pensiju shēmā 3. ceturkšņa beigās darbojās 7 līdzekļu pārvaldītāji, kuri pārvalda vairāk nekā 2,21 miljardus eiro. Shēmas dalībniekiem ir iespējas izvēlēties kādu no 20 pensiju plāniem. No tiem 8 pielieto konservatīvu ieguldīšanas stratēģiju, 4 – sabalansētu stratēģiju, bet 8 – aktīvu stratēģiju. Dalībnieku skaits pārsniedza 1,243 miljonus. Populārākie ir aktīvie pensiju plāni, kurus izvēlējušies 793 tūkstoši dalībnieku. Konservatīvos plānus ir izvēlējušies vairāk nekā 332 tūkstoši dalībnieku, bet sabalansētos – 118 tūkstoši dalībnieku.

III Latvijas pensiju sistēma globālā kontekstā

2014. gadā Vācijas apdrošināšanas kompānija *Allianz* ierindoja Latvijas pensiju sistēmu godpilnā 9. vietā starp ASV un Lielbritāniju pensiju sistēmu ilgtspējas pētījumā. Ārvalstu eksperti ir atzinuši, ka mūsu pensiju sistēma ir būvēta uz kvalitatīviem pamatprincipiem. Savukārt šogad veiktajā pensiju ienākumu pietiekamības pētījumā Latvija ierindota 30. vietā starp Slovēniju un Slovākiju. Abos vērtējumos Latvijas pensiju sistēma ir novērtēta augstāk nekā Igaunijas pensiju sistēma. Arī Čile, kuras pieredze tika izmantota kā pozitīvais piemērs, veidojot Latvijas triju līmeņu pensiju sistēmu, pēc *Allianz* metodoloģijas šobrīd abos vērtējumos atrodas zemāk par Latviju. Apvienojot abu pētījumu rezultātus, Latvijas pensiju sistēmas uzbūve un darbības principi tiek atzīti par salīdzināmiem ar tādām valstīm kā Zviedrija un Kanāda. Lielā atšķirība pensiju uzkrājumu lielumā, kā arī izmaksājamo pensiju izmērā ir skaidrojama ar to, ka Latvijas pensiju sistēma ir ļoti jauna, salīdzinot ar tās radniecēm citviet.

VFPS ieguldījumu struktūra atšķiras gan no Eiropas vidējiem rādītājiem, gan no struktūras citu pasaules reģionu valstīs ar labi attīstītu pensiju sistēmu. Latvija uz citu valstu fona izceļas ar mazāku ieguldījumu apjomu akciju tirgū (19%). Eiropā vidēji akcijās pensiju plāni iegulda gandrīz trešdaļu savu aktīvu (32%), bet Norvēģijas valsts pensiju fonda stratēģija paredz akciju tirgū ieguldīt 63% aktīvu. VFPS aktīvos dominē obligācijas un citi fiksētā ienākuma instrumenti (69%), toties Austrālijas pensiju fondi tajās patlaban investē tikai 15% no saviem aktīviem, neskatoties uz augstāku vietējo procentu likmju līmeni. Ļoti liela atšķirība ir novērojama arī sadaļā "Citi aktīvi", kurā tiek iekļauti tādi alternatīvie ieguldījumi kā riska kapitāls, nekustamais īpašums un hedžfondi. Šāda veida investīcijām Latvijā novirzīti vien 2% no VFPS aktīviem, bet Eiropas vidējais rādītājs ir 17%.

VFPS plānu atdeves rādītāji liecina, ka līdzekļu pārvaldītāju sniegums ir konkurētspējīgs. Piemēram, ASV TIAA-CREF konservatīvais pensiju fonds, kas pēc stratēģijas salīdzināms ar VFPS aktīvajiem plāniem, pēc datiem uz 30.septembri pēdējā gada laikā ir uzrādījis atdevi +0,01%, kamēr VFPS aktīvo plānu vidējais rādītājs ir +1,32%. Šī gada pirmajos 6 mēnešos VFPS aktīvo plānu atdeve (+5,44%) pārsniedza riska ziņā līdzīgā Zviedrijas AP1 fonda atdevi (+5,0%). Norvēģijas valsts pensiju fonda atdeve tajā pašā laika periodā sasniedza 4,4%.

IV Privāto pensiju fondu sniegums

2015. gada 3. ceturksnis privāto pensiju fondu ienesīguma ziņā bija svārstīgs sakarā ar starptautisko finanšu tirgus korekcijām, kā rezultātā pensiju plānu investīciju ienākums kopš gada sākuma saglabājās pozitīvs, bet salīdzinoši zems – visu plānu vidējais ienesīgums pieaugums kopš gada sākuma sasniedza tikai 0,47% līmeni. Savukārt visu pensiju 3.līmeņa pensiju plānu vidējais 1 gada ienesīgums ir atbilstošs ekonomiskās izaugsmes tempiem – 1,55% gadā.

Privāto pensiju plānu sniegums uz 2015. gada 30. septembri

	No gada sākuma	1 gads	3 gadi	5 gadi	10 gadi
Sabalansētie plāni	0,48%	1,41%	3,03%	3,31%	3,37%
Aktīvie plāni	0,01%	1,60%	4,51%	3,98%	2,85%
Visu plānu vidējais ienesīgums	0,47%	1,55%	3,57%	3,58%	3,23%

* ienesīgums vidēji gadā

Tāpat kā iepriekšējos periodos, ilgāka termiņa pensiju plānu ienesīgumi ir saglabājušies līdzīgi gan sabalansēto, gan aktīvo pensiju plānu grupā. Pirms 10 gadiem veikts ieguldījums privātajos pensiju plānos ir nodrošinājis investīciju atdevi vidēji 3,23% gadā.

Pensiju plānu aktīvi

2015. gada 3. ceturksnī privāto pensiju fondu uzkrātā pensiju kapitāla vērtība samazinājās par 2,3 miljonu eiro un sasniedza 303,6 miljonus eiro. Uzkrātā pensiju kapitāla samazinājums 2015. gada 3. ceturksnī saistīts ar investīciju rezultāta samazināšanos. Jāatzīmē, ka naudas plūsma pensiju plānos ir pozitīva un kopējās iemaksas pensiju plānos ir veiktas 15 miljonu eiro apmērā un izmaksas – 5 miljonu eiro apmērā.

Iemaksas un dalībnieki

2015. gada 3. ceturksnī pensiju plānu dalībnieku individuālās iemaksas sasniedza 12,5 miljonus eiro, kas par 31% jeb 3 miljoniem eiro pārsniedz 2014. gada 3. ceturkšņa iemaksu apjomu, savukārt par 1,7 miljoniem eiro ir zemāks nekā 2015. gada 2. ceturkšņa apjoms. Privātpersonas turpina izmantot privātos pensiju fondus kā alternatīvu citiem uzkrājumu veidiem un ieguldījumiem citos finanšu instrumentos.

Darba devēju iemaksas 2015. gada 3. ceturksnī bija 2,4 miljoni eiro, kas par 0,13 miljoniem eiro jeb 5% pārsniedz 2014. gada 3. ceturkšņa apjomu un nedaudz palielinājies pret 2015. gada 2. ceturksni. Korporatīvā sektora līdzdalību jau ilgāku laiku var uzskatīt par stabilu. Kopējais uzņēmumu skaits, kas veido uzkrājumus savu darbinieku labā ir 963, un 2015. gada 3. ceturksnī 19 jauni uzņēmumi ir uzsākuši veidot privātās pensijas kapitālu savu darbinieku labā.

Kopumā pensiju 3. līmenī savus uzkrājumus veido 248 016 dalībnieku (78% individuālie dalībnieki, 22% uzņēmumu darbinieki, par kuriem iemaksas veic darba devēji) jeb 20% no pensiju 2.līmeņa dalībnieku skaita. Šis rādītājs uzlabojas katru ceturksni, bet tempi ir lēni.

Dalībnieku skaits 2015. gada 3. ceturksnī ir pieaudzis par 1,6% jeb 3564 personām. Jāatzīmē, ka jauno dalībnieku iesaistīšanās pensiju 3. līmenī, salīdzinot ar 2014. gada 3. ceturksni ir palielinājusies par 9% punktiem, un 5102 jauni dalībnieki ir pievienojušies privātajiem pensiju fondiem. Turklāt 95% no jaunajiem dalībniekiem ir tieši privātpersonas.

Vēl aizvien uzņēmumi piesardzīgi izvērtē dalību privātajos pensiju fondos, kaut gan algu līmenis 2015. gada laikā ir palielinājies. Lai privāto pensiju fondu attīstība būtu dinamiskāka un nākotnē sabiedrības labklājības līmenis uzlabotos, valsts pārvaldes institūcijām būtu jādod iespēja saviem darbiniekiem veidot privātās pensijas uzkrājumus kā papildus darba samaksas elementu. Pagaidām šāda iespēja pastāv privātajiem un valsts uzņēmumiem, bet nevienlīdzīga situācija darba tirgū nav vēlama.

Izmaksas un pārskaitījumi

2015. gada 3. ceturksnī izmaksātais privātās pensijas kapitāls sasniedza 5 miljonus eiro, kas ir saglabājis iepriekšējā ceturkšņa līmeni, bet par 1 miljonu eiro jeb 23% pārsniedz 2014. gada 3. ceturkšņa apjomu.

94% no kopējā summas veido privātās pensijas kapitāls, kas izmaksāts dalībniekiem, kuru vecums pārsniedz 55 gadus. Ir pieaugusi summa, kas izmaksāta pensiju plānu dalībnieku mantiniekiem. Kopā no privātajiem pensiju fondiem 2015. gada 3. ceturksnī ir izstājušies 1600 dalībnieki.

2015. gada 3. ceturksnī privātās pensijas kapitāls, kas pārvests starp pensiju fondiem, ir samazinājies par 37%, salīdzinot ar 2. ceturksni un sasniedzis 0,16 miljonus eiro. Tirgū ir vērojami daži privātās pensijas kapitāla pārvēdumi no citām Eiropas valstīm uz Latvijas privātajiem pensiju fondiem.

Vidējais kapitāls un vecums

Vidējais uzkrātais privātās pensijas kapitāls 1 dalībniekam 2015. gada 3. ceturkšņa laikā ir saglabājis iepriekšējā līmeni - 1224 eiro vienam pensiju plāna dalībniekam sakarā ar zemo investīciju ienākuma līmeni.

Savukārt vidējais izmaksātais privātās pensijas kapitāls privātpersonām ir 1244 eiro, bet kolektīvās dalības līgumu dalībniekiem ir 2239 eiro.

Vidējais dalībnieku vecums 2015. gada laikā ir saglabājis 46 gadu līmeni. Kaut arī sabiedrība kopumā noveco, tomēr gados jaunākajiem cilvēkiem privātie pensiju fondi sniegtu lielāku atbalstu, ja tie iesaistītos uzkrājumu veidošanā jau ar darba gaitu uzsākšanu. Kaut arī privātpersonas pašas aizvien vairāk iesaistās ilgtermiņa uzkrājumu veidošanā, šis process ir lēns, jo uzkrājumu kultūra mūsu sabiedrībā attīstās pamazām, un būs nepieciešamas vairākas paaudzes, lai domāšanas veids mainītos un gados jaunāki cilvēki savlaicīgi sāktu domāt, kā darba gados nopelnītos ienākumus izlidzināt visas dzīves garumā.

Vairākas valstis ir gājušas gudrāku ceļu un ir iekļāvušas iemaksas privātajos pensiju fondos kā darba samaksas sastāvdaļu, tādējādi jau uzsākot darba gaitas, jauniem cilvēkiem privātās pensijas kapitāls veidojas visā nodarbinātības periodā.

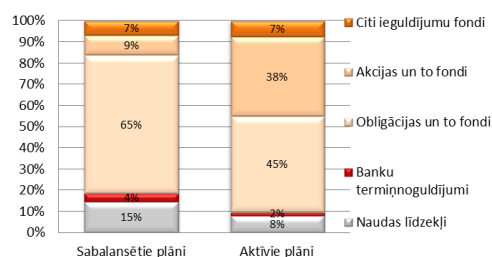
Pensiju plānu ieguldījumu struktūra

Pensiju 3. līmeņa pensiju plānu ieguldījumu struktūra 2015. gada laikā ir mainījusies gan sabalansētajos, gan aktīvajos pensiju plānos, kas pārsvarā saistīts ar samērā straujām finanšu tirgus svārstībām 3. ceturksnī.

Sabalansēto pensiju plānu ieguldījumu struktūrā ir samazinājušies ieguldījumi Eiropas akcijās par 3% punktiem līdz 9% no aktīviem, jo līdzekļu pārvaldnieki ir fiksējuši peļņu – naudas līdzekļu atlikums palielinājies par 4% punktiem. Šajā periodā palielinājies arī ieguldījumu apjoms Latvijā par 2% punktiem, kā arī audzis ieguldījumu īpatsvars eiro valūtā par 2% punktiem un ASV dolāros par 1% punktu.

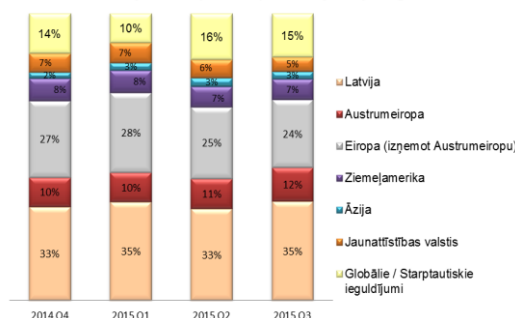
Aktīvo pensiju plānu ieguldījumu struktūrā arī ir samazinājušies ieguldījumi akcijās par 4% punktiem, sasniedzot 38% apjomu no pensiju plānu aktīviem, vienlaicīgi pieaugot ieguldījumu apjomam obligācijās par 4% punktiem. Būtiski ir pieaudzis ieguldījumu apjoms ASV dolāros par 5% punktiem, sasniedzot 10% apjomu no pensiju plānu aktīviem.

Pensiju 3.līmeņa pensiju plānu ieguldījumu instrumenti 2015.gada 3.ceturksnī

Pensiju 3. līmeņa ieguldījumu ģeogrāfiskais izvietojums 2015. gada 3. ceturkšņos ir nedaudz pamainījies un ieguldījumu īpatsvars Latvijā ir palielinājies par 2% punktiem līdz 35% no kopējiem pensiju plānu aktīviem. Pieaugums arī vērojams ieguldījumiem globālajos ieguldījumu fondos un Austrumeiropā.

Pensiju 3.līmeņa līdzekļu izvietojums pa reģioniem

Vispārējie dati

Latvijā 2015. gada 3. ceturksnī darbojas 6 privātie pensiju fondi (5 – atklātie pensiju fondi un 1 slēgtais pensiju fonds), kas piedāvā 15 dažādus pensiju plānus, kas atšķiras pēc līdzekļu ieguldīšanas stratēģijas (5 pensiju plāni ar sabalansētu ieguldījumu stratēģiju, 11 – ar aktīvu).

Apskatu sagatavoja:
LKA ieguldījumu pārvaldes sabiedrību komiteja
un LKA Privāto pensiju fondu komiteja